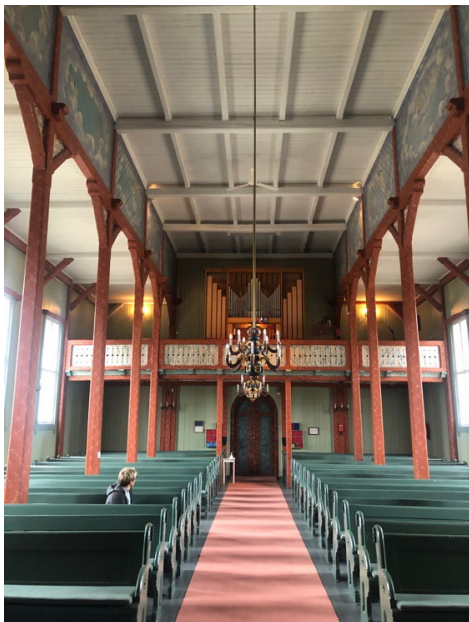

KRAVSPESIFIKASJON

REHABILITERING OG UTBYGGING AV CLAUS JENSEN-ORGELET I FOLLDAL KIRKE I FOLLDAL KOMMUNE

Til venstre: dagens orgel og til høyre Claus Jensen-orgelet som stod i kirka fra 1922 til 1970.

Kravspesifikasjon – rehabilitering og utbygging av Claus Jensen-orgelet i Folldal kirke

1.0. Folldal kirke

Folldal kirke er ei langkirke i tre med ca. 285 sitteplasser. Den er oppført i 1882 etter modifisering av arkitekt Henrik Nissens typetegninger, og er listeført som særlig bevaringsverdig. Tiltak som går utover alminnelig vedlikehold, skal derfor forelegges Riksantikvaren for uttale før Den norske kirkes godkjenningsorgan treffer sin beslutning i saken.

Takhøyden i midtskipet er 8,41 m. I de to sideskipa er taket senka og her er takhøyden 6,37 m. Bredden på kirkerommet er 11,86 m. Lengden er på 21,9 m.

Folldal kirke brukes til kirkelige handlinger, både bryllup, begravelse og dåp og konserter. Orgelet vil derfor ha et allsidig bruksområde, både liturgisk, kammermusikalsk og konserterende, og må derfor ha en disposisjon som gir mulighet for variert og god sangledelse med et relativt bredt klangspekter med et solid grunntonefundament.

1.1. Orgelplassen

Galleriet i vestenden av kirka har en bredde på 11,86 m og dybden er 2,83 m. Midtdelen, der det er aktuelt å plassere orgelet, har en bredde på 5,89 m. Sideskipene har en maks takhøyde på 2,81 m. Døra inn til galleriet er plassert midt på galleriet, bak orgelet, og denne må være tilgjengelig.

1.2. Akustikk

Akustikken i kirka er tørr med midtløper og puter i benkene.

1.3. Klima

Folldal kommune er en fjellkommune i Innlandet fylke med svært kalde og tørre vintre. Det må derfor tas høyde for at orgelet tåler relativ luftfuktighet ned mot 20% i perioder.

2. Oppdraget

I Folldal kirke ligger det lagret et Claus Jensen-orgel fra 1884. Dette orgelet skal rehabiliteres, gjeninnsettes og utvides. Et særskilt forprosjekt med støtte fra Kirkebevaringsfondet har blitt godkjent av Riksantikvaren og danner grunnlag for dette oppdraget, se vedlegg 2.

2.1. Claus Jensen og den dansk-norske orgelbyggertradisjonen på 1800-tallet

Claus Jensen var en dansk-norsk orgelbygger som kom til Norge i 1836. Han fikk sin orgelbyggeropplæring av Peter Adolph Albrechtsen, som hadde etablert seg som orgelbygger i Norge i 1835. Han hadde gått i lære hos orgelbyggeriet Marcussen & Reuter i Danmark og videreførte denne tradisjonen i Norge. Claus Jensen, som står i den dansk-norske orgelbyggertradisjonen på 1800-tallet, bygde totalt 25 orgler til norske kirker og regnes for å være en av de fremste orgelbyggerne i Norge gjennom tidene.

Det er en forutsetning for å få oppdraget at orgelbyggeren har erfaring og kompetanse med å restaurere og rekonstruere orgler etter antikvariske prinsipper. Orgelbyggeren må også ha god kunnskap og erfaring med den dansk-norske orgelbyggertradisjonen på 1800-tallet.

2.2. Om orgelet

Claus Jensen-orgelet kom til Folldal kirke fra Alvdal kirke i 1922. Det har 4 stemmer med superkoppel og fullt utbygd subkoppel. De 12 dypeste tonene i subkoppellet er også spillbare fra pedalklaviaturet. Alt fra dette orgelet, med unntak av pedalklaviatur, er bevart. Nytt pedalklaviatur kan kopieres fra et av de eksisterende Claus Jensen-orglene. Det gamle orgelet brukes i sin helhet som hovedverk, manual I, og danner kjernen i det nye orgelet. Orgelhuset bevares i sin helhet, men med nødvendige tilpasninger til et utbygd orgel. Hovedverkets vindlade restaureres mest mulig skånsomt. Siden Jensen-orgelet er noe begrenset i forhold til repertoar, og for lite til dagens bruk, bygges det til et nytt manual II på 6-7 stemmer. I tillegg bygges det til nytt pedalverk på 2-3 stemmer. Klaviaturet lages mest mulig likt det originale. Orgelet har to kassebelger som skal gjenbrukes. Det er ønskelig at de utstyres med motorer som trekker belgene. Det er noe usikkerhet om det er nok takhøyde til dette, og om motorene har kapasitet til å betjene et større orgel med større luftbehov. Dette må utredes i tilbudet. I tillegg til motorer skal også belgene kunne betjenes manuelt. Mekanikk gjenbrukes og tilpasses om nødvendig.

2.3. Plassering, forbilder og antikvariske prinsipper

Orgelet midtstilles på galleriet, belger plasseres på søndre side av orgelet, der de originalt stod, og pedal plasseres på nordre side. Dette plasseres i to like, symmetriske orgelhus. Den gamle fasaden brukes foran midtdelen. Manual II plasseres bak HV, over døråpningen, og vindladen får derfor en noe høyere plassering enn HV-vindladen.

Forbildene for manual II og pedal skal være etter Claus Jensen, f.eks. Tromsø domkirke. Det skal i størst mulig grad benyttes mensurer, legeringer og byggemåte nært opp til Jensens prinsipper.

De nye vindladene til oververk og pedal lages på mest mulig samme måte som den opprinnelige Jensen-vindladen.

Dersom det ikke kan skaffes teak og mahogni av god nok kvalitet, eller som er sertifisert, til tungestemme og vindlader, kan andre lignende treslag brukes. Dette må beskrives i tilbudet.

Orgelet skal restaureres og bygges etter antikvariske prinsipper der autentisitet, reversibilitet og dokumentasjon er sentrale begreper.

1. Autentisitet: Det opprinnelige materialet skal bevares i så stor grad som mulig.

Reparasjoner gjøres med tradisjonelle og like materialer. De nye delene skal i størst mulig grad bygges slik Claus Jensen gjorde det.

Der det ikke er mulig å få tak i de samme treslagene som Jensen benyttet, f.eks. mahogni og teak av god nok kvalitet, skal det brukes materialer med mest mulig like egenskaper.

2. Reversibilitet: Nye tiltak eller tilføyelser skal kunne fjernes i fremtiden, uten å ha ødelagt de opprinnelige konstruksjonene. Dersom det er nødvendig å gjøre endringer i de opprinnelige konstruksjonene skal dette beskrives i detalj i tilbudet.

3. Dokumentasjon: Alle undersøkelser, funn og utførte arbeider skal loggføres og dokumenteres med bilder, slik at historikken bevares for ettertiden.

2.4. Disposisjonsforslag

Disposisjonsforslaget som er satt opp, indikerer hvordan oppdragsgiver tenker at et 14 stemmers orgel i Jensen-tradisjonen kan se ut. Disposisjonen som tilbyder utformer trenger ikke være identisk med denne, men må stå i den dansk-norske orgelbyggertradisjonen fra 1800-tallet.

Manual I, opprinnelig	Manual II, nytt	Pedal, ny
Principal 8'	Bordun 16' (C-H gjenbruk)	Subbass 16'
Gamba 8'	Gedakt 8'	Gedakt 8'
Rørfløit 8'	Spissfløite 4'	Trompet 8'
Rørfløit 4'	Quinte 2 2/3'	
	Waldfløite 2'	
	Ters 1 1/3'	
	Sedecima 1'	
Superoctavkoppel man.I		
Calcantvekker		
Kopler: II/I, I-P		

Siden det er tenkt en fullstendig bordun 16' i manual II, er subkappelet fjernet i denne disposisjonen. Tre kopler på manual I vil bli veldig tungt. Flere av Jensen-orglene har en tung spilleart, og det bør gjøres tiltak for å lette spillearten, f.eks. reduksjonsplater under ventilene for å gjøre åpningstrykket mindre.

Tidspunkt for oppstart og ferdigstillelse av orgelet skal angis.

Se ellers tildelingskriteriene i konkurransegrunnlaget og forprosjektet, vedlegg 2.